

# Utjecaj pandemije Covid-19 na promet i turizam u Republici Hrvatskoj

---

Čulo, Viktorija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:866863>

*Rights / Prava:* [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2025-02-23**



*Repository / Repozitorij:*

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)



Sveučilište u Zagrebu  
Ekonomski fakultet - Zagreb

Viktorija Čulo

# Utjecaj pandemije Covid-19 na promet i turizam u Republici Hrvatskoj

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Poslovanje poduzeća u putničkom prijevozu

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Josip Mikulić

Broj indeksa autora: P5502R18

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu  
Ekonomski fakultet - Zagreb

Viktorija Čulo

# The impact of the Covid-19 pandemic on traffic and tourism in the Republic of Croatia

FINAL ASSIGNMENT

Kolegij: Poslovanje poduzeća u putničkom prijevozu

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Josip Mikulić

Broj indeksa autora: P5502R18

Zagreb, rujan 2021.

## IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad na temu Utjecaj pandemije Covida-19 na promet i turizam u Republici Hrvatskoj isključivo rezultat mog vlastitog rada te da sam ga osobno napisala. Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Viktorija Čulo

Datum: 10. rujna 2021.

## Sadržaj

1. UVOD .....	1
1.1. Predmet i cilj rada .....	1
1.2. Struktura i sadržaj rada .....	1
1.3. Metodologija istraživanja i izvori podataka .....	1
2. POJAM, RAZVOJ I KARAKTERISTIKE VIRUSA COVID-19 .....	2
3. OBUSTAVA RADA UZROKOVANA VIRUSOM COVID-19.....	5
4. PROMET.....	6
4.1. Povijesni razvoj prometa u Republici Hrvatskoj.....	6
4.2. Važnost prometnih grana za razvoj turizma.....	7
4.3. Pozitivni i negativni učinci prometa.....	10
4.4. Stanje sigurnosti prometa u Republici Hrvatskoj .....	11
4.5. Održivi razvoj prometa.....	12
4.6. Javni prijevoz tijekom Covida-19 .....	14
4.7. Utjecaj virusa Covid-19 na promet u Hrvatskoj.....	16
5. TURIZAM .....	18
5.1. Važnost turizma za gospodarstvo Republike Hrvatske.....	20
5.2. Ciljevi razvoja turizma Republike Hrvatske.....	21
5.3. Prednosti i nedostaci hrvatskog turizma .....	24
5.4. Održivi razvoj turizma .....	26
5.5. Utjecaj Covida-19 na turizam u Hrvatskoj.....	30
5.6. Safe stay in Croatia .....	32
5.7. Turizam nakon Covid-19 krize .....	33
6. MEĐUOVISNOST TURIZMA I PROMETA .....	37
7. ZAKLJUČAK .....	38
Popis literature.....	39
Popis slika i tablica .....	41

## 1. UVOD

Promet i turizam međusobno su povezani sustavi, što znači da nema prometa bez turizma, kao i obrnuto. Turizam nastaje kada osoba privremeno promijeni mjesto svoga stalnog boravka, za što joj je naravno potrebno određeno prijevozno sredstvo, bilo da je riječ o automobilu, autobusu, vlaku ili avionu. U turizmu se zapošljava velik broj zaposlenika, te se smatra jednim od glavnih industrija u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Nažalost, krajem veljače 2020. godine u Republici Hrvatskoj pojavio se prvi slučaj zaraze korona virusom, što je izazvalo veliki šok kod većine građana. Pojavom takvog, dosad neviđenog virusa gospodarstvo u cijelom svijetu doživjelo je drastičan financijski pad. Ovakav oblik globalne epidemije koja se velikom brzinom proširila cijelim svijetom ima izuzetno negativne posljedice na budućnost rasta i razvoja prometa i turizma u cijelome svijetu.

### 1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je utjecaj pandemije Covida-19 na promet i turizam u Republici Hrvatskoj. Cilj rada je predstaviti pojavu novog korona virusa koji se u rekordnom vremenu proširio cijelim svijetom, te opisati njegov utjecaj na promet i turizam u Republici Hrvatskoj.

### 1.2. Struktura i sadržaj rada

Završni rad podijeljen je u sedam poglavlja. U uvodu je prikazan sam predmet i cilj završnog rada, struktura i sadržaj te metodologija istraživanja i izvori podataka. U drugom poglavlju se pobliže opisuje pojam, razvoj i karakteristike virusa Covid-19 te se u trećem poglavlju objašnjava obustava rada koja je uzrokovana navedenim virusom. Četvrto i peto poglavlje su posvećeni prometu i turizmu, te se šesto poglavlje dotiče međuovisnosti prometa i turizma. U posljednjem poglavlju završnog rada iznesen je zaključak.

### 1.3. Metodologija istraživanja i izvori podataka

Podaci za potrebu završnog rada prikupljeni su iz znanstvene literature s područja prometa i turizma te sa internetskih stranica koje su navedene u samom popisu literature. Metode istraživanja koje su korištene kod izrade ovog završnog rada su metoda dedukcije, indukcije, sinteze, deskripcije i analize.

## 2. POJAM, RAZVOJ I KARAKTERISTIKE VIRUSA COVID-19

Iznenadna i dosad neviđena situacija pogodila je cijeli svijet, pa tako i Republiku Hrvatsku. Krajem 2019. godine i početkom 2020. u svijetu se počelo pričati o tzv. korona virusu, kojemu naravno u to vrijeme nitko još nije pridavao toliku pažnju s obzirom da se svima to činilo kao potpuno bezopasna bolest koja je nalik gripi ili malo jačoj prehladi. Prvi slučaj ovoga virusa otkriven je upravo u Kini u gradu pod nazivom Wuhan. Radi se o bolesti koja se prenosi sa čovjeka na čovjeka.

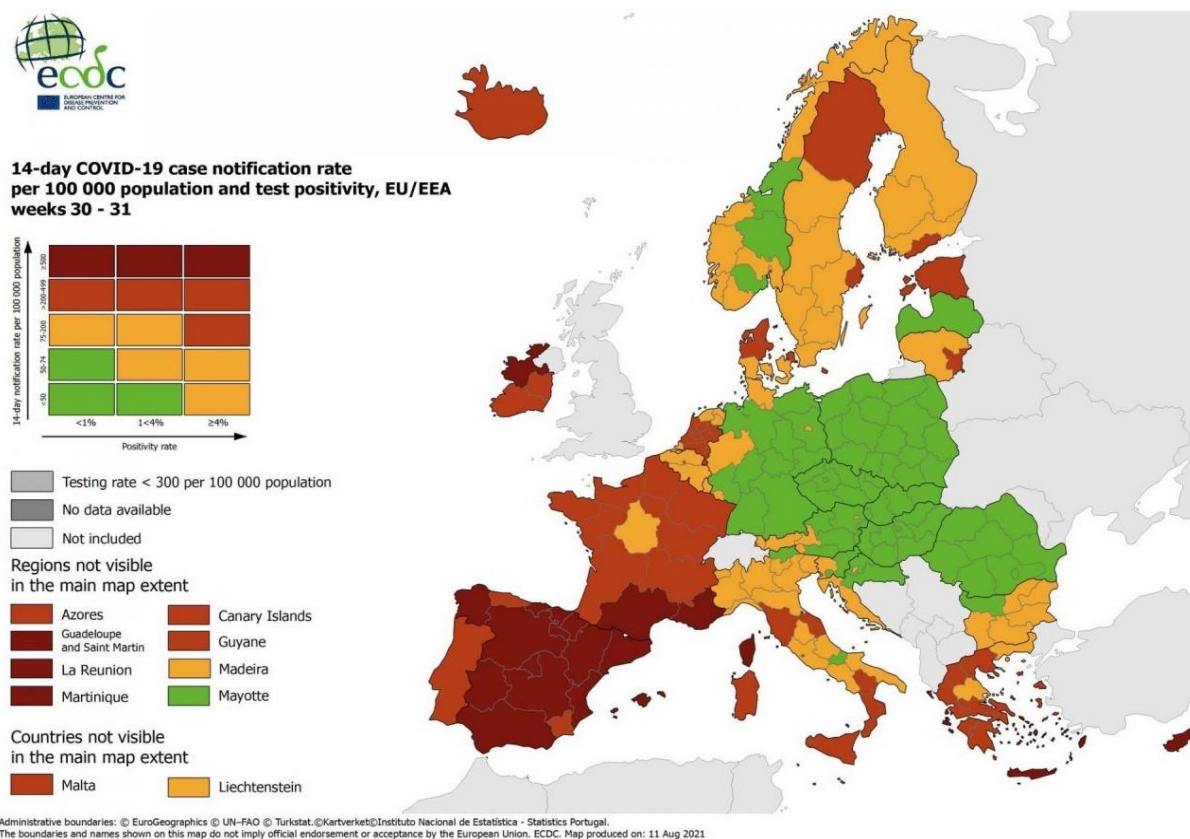
Neki od najčešćih simptoma Covida-19:

- umor
- grlobolja
- povišena tjelesna temperatura
- kašalj
- glavobolja
- otežano disanje
- bol u prsima
- gubitak okusa i mirisa
- osip

Naime, prvi slučaj zaraze na području Republike Hrvatske zabilježen je u veljači 2020. godine, što je uzrokovalo veliki strah kod brojnih građana. Službeno, epidemija u Republici Hrvatskoj je proglašena u ožujku 2020. godine, kada su se i počele donositi brojne epidemiološke mjere kojima se nastojalo spriječiti širenje epidemije Covida - 19. Najveća zabrinutost krenula je kada su građani shvatili da se u svijetu povećava mortalitet uzrokovan bolesti Covidom-19. Republikom Hrvatskom počele su se širiti informacije kako neće biti dovoljno hrane, kirurških maski, lijekova i higijenskih potrepština za sve građane, pa su tako ljudi masovno krenuli "pustošiti" dućane i ljekarne. Ozbiljnim shvaćanjem tadašnje situacije, građani su počeli stvarati zalihe u svojim kućama. Konstantnim donošenjem novih i sve strožih epidemioloških mjera Hrvatska počinje nizati brojne gubitke na raznim područjima. Donosile su se brojne odluke s kojima se naravno nisu svi građani slagali što je uzrokovalo i prosvjede na trgovima glavnih gradova.

Zatvaranje škola, fakulteta, vrtića, restorana i bilo kakvih javnih okupljanja upravo su neke od njih. Može se zaključiti da su neka od najviše pogođenih područja upravo turizam, promet, ugostiteljstvo i smještajna industrija. U navedenim područjima u Hrvatskoj je u određenom razdoblju donesena mjera potpune obustave rada što je za posljedicu imalo brojna otpuštanja radnika s obzirom da vlasnici nisu imali prihoda kako bi mogli pokriti plaće svojih zaposlenika. Hrvatskim ugostiteljima koji se bave pripremom i usluživanjem pića je i dan danas dozvoljen rad isključivo na otvorenim terasama objekata, dok je rad u unutarnjim prostorima objekta dozvoljen isključivo u restoranima. Kao i sve navedene djelatnosti, tako je i prometna i turistička industrija zabilježila drastičan pad u broju putnika i turista. Uvođenjem mjera zabrane putovanja, zatvaranja granica, fizičke distance i samoizolacije, putovanja su bila gotovo pa nemoguća. Sve to rezultiralo je katastrofalnim ishodima za cjelokupnu turističku industriju.

**Slika 1:** Karta s epidemiološkom situacijom po europskim regijama na dan 12. kolovoz 2021.



Izvor: [https://static.jutarnji.hr/images/slike/2021/08/12/o\\_12165361\\_1280.jpg](https://static.jutarnji.hr/images/slike/2021/08/12/o_12165361_1280.jpg). (24.08.2021.)



Nova karta s epidemiološkom situacijom u europskim regijama objavljena je od strane Europskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti. Prema ovoj karti koja je izašla 12. kolovoza 2021. godine hrvatska obala označena je narančastom bojom, dok je glavni grad Zagreb nakon dugo vremena iz zelene boje prešao u narančastu. Ostale hrvatske regije su i dalje označene zelenom bojom. Najpovoljnija epidemiološka situacija nalazi se u srednjoj Europi.

**Tablica 1:** Zaraženi virusom Covid-19 u RH na 100.000 stanovnika po dobi i mjesecima u 2021.

<b>Dob</b>	<b>Siječanj</b>	<b>Veljača</b>	<b>Ožujak</b>	<b>Travanj</b>	<b>Svibanj</b>
<b>0-29</b>	910	579	1931	3441	1412
<b>30-59</b>	1837	944	2877	5719	2009
<b>60-89</b>	1664	739	1685	3330	1230
<b>90+</b>	1105	298	529	836	471

**Izvor:** Izradila autorica (25.08.2021.)

Iz podataka koji su vidljivi u Tablici 1 možemo zaključiti da se u veljači 2021. godine stanje sa korona virusom polako počelo dovoditi u normalu, tj. broj zaraženih je počeo padati. Nažalost, već u ožujku i travnju došlo je do ponovnog širenja epidemije korona virusa, što se može vidjeti iz navedenih brojki koje su prikazane u tablici. Naime, kroz mjesec, primjećuje se kako je najveći stupanj zaraženih Covidom-19 upravo iz skupine od 30-59 godina. U svibnju 2021. godine situacija se počela smirivati, što je rezultiralo i otvaranjem unutarnjih prostora objekata koji poslužuju hranu (restorani).

### 3. OBUSTAVA RADA UZROKOVANA VIRUSOM COVID-19

Na današnji datum epidemija korona virusa na snazi je već više od godinu i pol dana. Stope zaraze navedenim virusom konstantno su se penjale, padale i ponovno penjale, zbog čega je većina država svijeta uvela izuzetno stroge epidemiološke mjere koje su uključivale obustavu rada za velik dio industrija. Bezbroj puta države su otvarale i zatvarale granice, ugostiteljske objekte, vrtiće, škole, fakultete, fitness centre, sve ovisno o epidemiološkoj situaciji. Brzi porast stope zaraze virusom poremetio je trgovinu i proizvodnju u cijelome svijetu.

Nakon toliko vremena koliko je aktivan ovaj virus u svijetu, očito je da je upravo prometna industrija jedna od pogođenijih na ekonomskoj razini. Postavljena ograničenja za putovanja koja su bila propisana kako bi se smanjila zaraza korona virusom, omela su sposobnost tvrtki kako bi neometano mogle prevesti putnike sa jednog mjesta na drugo. Kao rezultat svih navedenih mjera, prihodi od prijevoza su drastično opali te su plaće radnika u navedenom području znatno reducirane. Neke prijevozničke tvrtke morale su potpuno zaključiti svoje poslovanje zbog bankrota u koji su ušle. Uslijed usporavanja kineske ekonomije te prekida u proizvodnji, funkcioniranje globalnih lanaca znatno se poremetilo. Tvrtke diljem svijeta ovisne su o dobrima koja se unose iz Kine, te su zbog epidemije doživjele kontrakcije u proizvodnji.

Ograničenost prometa među zemljama znatno je usporio funkcioniranje globalne ekonomije. Globalna financijska tržišta su također reagirala na ove promjene te su im globalni indeksi dionica pali. Mnoge vlade trebale bi posvetiti više vremena kod ulaganja u zdravstvene sustave, pogotovo one u manje razvijenim zemljama gdje su zarazne bolesti učestale. Prekasno je početi djelovati tek nakon što je bolest već zavlada u mnogim zemljama svijeta te onda pokušati spriječiti širenje epidemije zatvaranjem granica. Kriza je rezultirala masovnim zatvaranjima tvrtki i velikim brojem otkaza. U ožujku 2020. godine većina država zatvorila su vrata fakulteta, vrtića, škola te im se nastava održavala na daljinu (online nastava). Zatvorile su se i sve trgovine osim onih koje sadržavaju hranu i lijekove. Na televiziji su konstantno objavljivali reklame u kojima su poticali ljude da ostanu kod kuće, brinu do svoje higijene i cijepi se protiv virusa Covid-19.

## 4. PROMET

Pojam promet proizlazi iz pojma „kretanje“ (pokret, gibanje, pomicanje). To je pojam koji ima uže značenje od pojma kretanje, jer svako kretanje nije promet, ali je svaki promet kretanje – prijenos, prijevoz ili premještanje (Horvat, 2002). Promet se odnosi i na kretanje vlakova, automobila, brodova ili aviona od točke A do točke B. Također se nadovezuje i na ljude i robu koja se prevozi u određenom prijevoznom sredstvu. Promet ima izuzetno bitnu ulogu u razvoju gospodarstva određene države. Efikasnost i djelotvornost ključni su čimbenici za gospodarski razvoj države.

### 4.1. Povijesni razvoj prometa u Republici Hrvatskoj

Povijest prometa je izuzetno duga, pa tako su se i u tim vremenima ljudi i roba prenosili putem različitih prijevoznih sredstava. Sve je krenulo sa jednostavnim vozilima koja su se naknadno razvila u vozila kakva mi danas poznajemo. Dugi niz godina ljudi su se kretali samo uz pomoć raznih životinja ili hodanjem. Prvi izum je bio kotač, a nakon toga izradili su i vozila na kotačima koja su se pokretala snagom volova i konja. U 18. i 19. stoljeću dolazi do pojave parnih strojeva i motora sa unutarnjim izgaranjem koji su u potpunosti zamijenili životinje te su nas dovela do prijevoznih sredstava kakve danas posjedujemo.

Hrvatska zbog svog posebnog oblika i granica, središnje položenog gorskog prostora te razvedenost primorja i otoka ima posebne i naznačene probleme unutrašnjeg prometnog povezivanja kroz povijest. Ipak, Hrvatska ima povoljan prometno-geografski položaj, čije se značenje izražava u potrebama povezivanja srednjoeuropskog sa sredozemnim i bliskoistočnim prostorom upravo preko njezina teritorija, a sve više i istočnoeuropskog prostora sa sredozemnim (Magaš, 2013.).

Prva pojava cesta na području Republike Hrvatske potječe još iz davnog rimskog doba. U 12. stoljeću počelo se pričati o tzv. srednjovjekovnim putevima. Prve modernije ceste izgrađene su u sjeverozapadnim krajevima Republike Hrvatske tijekom 18. i 19. stoljeća, zbog velike potrebe za povezivanjem unutrašnjosti sa primorjem.

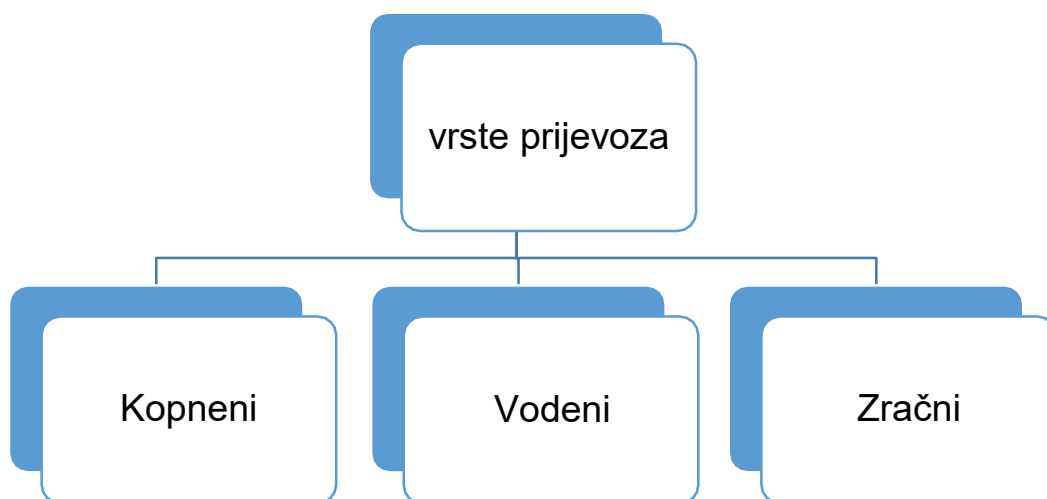
## 4.2. Važnost prometnih grana za razvoj turizma

U današnjem svijetu prijevoz nije samo čin dolaska do određene destinacije. Štoviše, putovanje određenim prijevoznim sredstvom može biti turistička atrakcija ukoliko je ono dizajnirano da probudi osjećaj uzbuđenja. Promet ima izuzetno važnu ulogu u kretanju robe i ljudi te utječe na ostale grane svjetske ekonomije, koje uključuju i međunarodni turizam. Bez prijevoza nema industrije putovanja i turizma. Razvoj prometa je povezan sa razvojem turizma, što znači da kada raste međunarodni turizam, raste i međunarodni prijevoz. Kako bi stigli na odredište, turisti biraju između tri glavne vrste prijevoza, ovisno o raznim čimbenicima.

Glavni faktori koji utječu na odabir prijevoznog sredstva kod putovanja (Westlake i Robbins, 2005):

- vremensko ograničenje
- udaljenost
- status
- sigurnost
- korist
- cijena
- geografski položaj
- konkurencija

**Slika 2:** Vrste prijevoza



**Izvor:** izradila autorica (25.08.2021.)

Najpopularniji i najčešće korišten način putovanja današnjice je cestovnim prometnim putem. Cestovni promet definiramo kao prometnu granu koja obavlja prijevoz ljudi i robe cestovnim prijevoznim sredstvima, odnosno organizirano kretanje cestovnih prijevoznih sredstava po mreži cestovnih putova kao i sve operacije i komunikacije u cestovnom prijevozu (Malić, 1998). U cestovnom prijevozu dominira automobil, koji nam pruža veliku elastičnost, slobodu i pogled na krajolik. Turisti diljem svijeta često odabiru upravo takav način za putovanja sa svojom obitelji. Za promicanje turizma, potrebna su vozila poput autobusa i turističkih automobila. Mnogi turisti radije putuju u privatnosti i udobnosti, pa se odluče na najam automobila. Pri odluci za najam automobila u ponudi se mogu naći automobili raznih marki i standarda. Klijent može rezervirati automobil, sam ili preko agenta te će ga automobil čekati na željenom mjestu. Tada klijent može sam voziti automobil po dolasku na određite. Neke od glavnih prednosti korištenja cestovnog prometa su pouzdanost, fleksibilnost, usluga od vrata do vrata, ekonomičnost te brzi tranzit na kratkim relacijama. Ceste omogućuju putovanja u svrhu razonode i posla, bilo da je riječ o putovanju na posao, kod prijatelja ili o putovanju radi kupovine. To ima pozitivne ekonomske i socijalne utjecaje s obzirom da bi bez cesta kretanje ljudi bilo mnogo teže.

Cestovni promet je od iznimne važnosti jer povezuje one destinacije koje nisu dostupne drugim prometnim sredstvima, ceste vode sve do završne točke turističkog putovanja (Mrnjavec, 2002). Nastavlja se trend dominantnog dolaska u Hrvatsku automobilom te se upravo cestovna prometna grana smatra nositeljem prometnih aktivnosti u Hrvatskoj, koja ujedno ima i najznačajniju ulogu u hrvatskom turizmu (Šolman,2010).

Željeznički promet ima brojne prednosti, od kojih se najviše ističe ta da se upravo takav način prijevoza smatra izuzetno ekološki osviještenim. Smatra se da je putovanje vlakom održivo za budućnost jer ne zagađuje toliko koliko zagađuju ostali načini prijevoza. Učinak stakleničkih plinova je znatno manji u željezničkom prometu, nego što je kod automobila. S obzirom da raste popularnost električnih i hibridnih automobila, stvari bi se početi uravnoteživati, ali do tada vlakovi se i dalje smatraju ekološki prihvatljivijima. Za ljude koji svakodnevno putuju na posao vlakom, željeznički promet može biti dosta isplativ s obzirom da često postoje razne opcije popusta za putnike ovisno o dobi, kao i grupni popusti.

Budući da vlakovi ne dijele svoj prostor sa drugim vozilima, poput automobila koji ceste moraju dijeliti sa ostalim kamionima, kombijima, vlak ne može zapeti u prometu i usporiti. Vremenske prilike na vlakove također ne utječu previše, dok jaka kiša ili tuča mogu usporiti automobile jer je cesta skliska i opasna. Što se tiče nesreća i kvarova, u željezničkom prijevozu su oni minimalni, što znači da su putovanja vlakom sigurnija od ostalih kopnenih prijevoza. Putovanje vlakom putnicima omogućuje da vide nevjerojatan krajolik, bez obzira da je riječ o putovanju kroz planine ili duž obale, putovanje željeznicom omogućuje predivan pogled kroz prozor. Dok se kod putovanja automobilom često nalazimo u urbanom području s tvornicama i poljima. Putovanja vlakom često ljudima daju priliku da vide područja koja inače ne bi mogli vidjeti.

Vodeni promet ne uključuje samo promet na moru, već i na rijekama, jezerima, pa prema tome izdvajamo pomorski promet i riječno-jezerski-kanalski promet. Što se tiče vodenog prijevoza, on ima izuzetno važnu ulogu u razvoju turizma destinacije, bez obzira koristi li se za prijevoz putnika ili tereta smatra se presudnim za uspješno poslovanje turizma. Republika Hrvatska raspolaže sa šest luka, te se nalaze u Rijeci, Zadru, Splitu, Šibeniku, Pločama i Dubrovniku. Glavne prednosti prijevoznog sredstva na vodi su velik broj kapaciteta i ekonomičnost. Neki od glavnih nedostataka su ovisnost o vremenskim uvjetima i mala brzina.

Zračna industrija jedna je od najvećih i najvažnijih industrija u svijetu, te kao takva ima velik utjecaj na gospodarski razvoj Republike Hrvatske. Zračni promet ima ogromnu važnost u razvoju jedne od najvažnijih gospodarskih grana u Hrvatskoj – turizma. U Hrvatskoj se prije početka pandemije Covida-19 primjećivao značajan porast u zračnom prijevozu putnika, kao i u broju jeftinih prijevoznika koji nude svoje usluge na hrvatskom tržištu. Prednosti odabira zračnog prijevoza su udobnost, brzina i dostupnost. Negativne strane zračnog prijevoza se odnose na česte nesreće, visoke cijene te ovisnost o vremenskim uvjetima.

### 4.3. Pozitivni i negativni učinci prometa

Pozitivnim učinkom prometa smatra se činjenica da je ljudima danas lakše putovati s jednog mjesta na drugo zbog različitih dostupnih vrsta prijevoza. Upravo ta raznolikost načina prijevoza dodaje ono nešto ukupnom turističkom doživljaju. Mnogi turisti se odlučuju za ne tako obične oblike prijevoza koji se sami po sebi smatraju atrakcijom. Zahvaljujući rastu i razvoju turizma, danas je izbor načina prijevoza izuzetno velik te turisti sukladno tome mogu odabrati onaj koji njima najviše odgovara. Promet ima bitnu ulogu u kretanju robe i ljudi te uvelike utječe na međunarodni turizam. Ukoliko raste međunarodni turizam, javlja se pozitivan utjecaj na međunarodni promet. Razvoj prometa, prometne infrastrukture i prijevoznih sredstava ubrzava rast i razvoj turističkog sektora. Promet omogućuje da se povežu dva tržišta proizvođača i potrošača. Danas prijevoz ljudima omogućuje prenošenje robe s jednog mjesta na drugo. Sustav prijevoza toliko je napredovao s godinama da se ljudi sada na njega oslanjaju svaki dan.

Kada osoba položi vozački ispit za automobil i krene samostalno voziti shvati koliku slobodu i neovisnost donosi posjedovanje vlastitog automobila. Tijekom pandemije brojni ljudi su shvatili koliko im je olakšala činjenica da posjeduju privatni automobil te su se na taj način osjećali i najsigurnije s obzirom na brojne mjere koje su bile propisane za korištenje javnog prijevoza. Također imati vlastito vozilo donosi mnoge druge pozitivne učinke kao što su privatnost, ušteda vremena i fleksibilnost.

Iako prijevoz sa sobom donosi brojne koristi našem društvu, on šteti okolišu. Prijevoz ima ozbiljne negativne učinke na okoliš. Rast prometnih aktivnosti za posljedicu ima lošiju kvalitetu zraka. Iz vozila, brodskih motora i zrakoplova oslobađaju se čestice plina koje negativno utječu na kvalitetu zraka i zdravlje čovjeka. Neke od tih čestica su olovo, ugljikov monoksid, ugljikov dioksid i metan. Kada se ovakav, zagađeni zrak udiše u naša pluća, raste rizik od dobivanja raka i drugih bolesti. Promet također izaziva buku koja izravno oštećuje naš slušni sustav. Velika buka također tjera brojne ljude da se isele iz mjesta gdje žive jer im postaje nepodnošljivo. Konstantnom izgradnjom površina namijenjenih prometnoj infrastrukturi vizualno se degradira prostor i oduzima se prostor od prirode. Prijevoz negativno utječe na kvalitetu vode i staništa životinja.

#### 4.4. Stanje sigurnosti prometa u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska se nalazi na samome dnu Europske unije po relativnim pokazateljima sigurnosti cestovnog prometa sa 77 poginulih osoba na 1 milijun stanovnika 2018. godine. U Europskoj uniji samo Rumunjska, Bugarska i Latvija imaju lošije pokazatelje od Republike Hrvatske, dok je prosjek zemalja Europske unije 49 poginulih na milijun stanovnika. Ovakvi loši podaci, jedna su od najvećih nedostataka koje se mogu pripisati našoj turističkoj atraktivnosti uzimajući u obzir da je sigurnost turističkih putovanja jedan od najvažnijih segmenata u procjenjivanju turističke destinacije (Krašić, 2020).

Rješavanje problema sigurnosti cestovnog prometa je složen izazov. Trenutna situacija u Hrvatskoj nalaže niz žurnih mjera za drastično popravljjanje stanja, kako zbog samih građana Hrvatske, tako i zbog brojnih turista koji u našu zemlju najviše dolaze cestovnim vozilima. Neke od hitnih mjera za popravljjanje stanja odnose se na obnovu postojeće i formiranje nove prometne signalizacije, iscrtavanje punih rubnih crta na cestama kojima se jasno poboljšava praćenje same ceste te neki manji prometni građevinski pothvati koji za cilj imaju ukloniti opasna mjesta na cestama (Krašić, 2020).

S obzirom da je glavni cilj svake zemlje da se minimalizira broj poginulih na prometnicama, u Hrvatskoj je potrebno što prije postaviti veći broj kamera koje mjere brzinu kako bi se sankcionirali oni koji krše zakon te na taj način ugrožavaju sebe i ostale sudionike u prometu.

U Republici Hrvatskoj se treba poraditi na (mup.gov.hr, 2021):

- boljoj cestovnoj infrastrukturi
- sigurnijim vozilima
- promjeni ponašanja sudionika koji se nalaze u prometu
- efikasnijoj medicinskoj skrbi nakon prometne nesreće



#### 4.5. Održivi razvoj prometa

Održivi razvoj prometa Republike Hrvatske ovisi o razvoju prometne infrastrukture koja jača konkurentnost zemlje, smanjuje prometnu izoliranost i stvara uvjete za uravnotežen regionalni razvoj. Glavni cilj prometnog razvoja je dobro povezati nacionalni teritorij otoka s kopnom i međusobno, kako bi transportni sustav ispunjavali sve ekonomske, društvene i ekološke potrebe Republike Hrvatske, a da pritom njegov negativan utjecaj na ekologiju, društvo i ekonomiju bude što manji (Vincek, Dvorski, Lacković, 2016).

Cestovna prometna infrastruktura prevladava u odnosu na ostale vrste prijevoza te se u nju ulaže najveći dio novčanih sredstava, dok ekološki prihvatljivije vrste prijevoza stagniraju. Cestovni promet već dugi niz godina zauzima prvo mjesto kada je riječ o tome koji način putovanja osobe biraju pri odlasku na određenu destinaciju. Takav oblik prometa ima izuzetno negativan utjecaj na okoliš, zdravlje čovjeka i kvalitetu života. U prometu se također javljaju i ostali problemi poput nedostatka sigurnosti u prometu, buke, ograničene mobilnosti te onečišćenja zraka. Radi prometa određeni dijelovi gradova i mjesta smatraju se nepovoljnim na normalan život, s obzirom na izraženu buku i onečišćenje koje promet uzrokuje.

Vežano uz promet u gradovima, javlja se velika zakrčenost glavnih prometnica i autocesta, što je rezultat sve veće potražnje za prometom. Prometnice su najčešće zakrčene u vrijeme kada ljudi idu na posao i sa posla kući te kada putuju na godišnje odmore te tada takav usporen promet utječe na sve oblike prijevoza te mobilnost pojedinaca. Zakrčenost je svakodnevna pojava koja se najčešće javlja na autocestama, glavnim prometnicama te važnim prometnim raskrižjima. Sukladno tome, ugrožena je kvaliteta robnog i putničkog prijevoza te njegova gospodarska funkcija (Vincek, Dvorski, Lacković, 2016).

Vežano uz društvo općenito, posjedovati vlastiti automobil u današnjem društvu još uvijek predstavlja simbol slobode. Porastom standarda stanovništva povećava se i broj vozila te broj putovanja radi odmora, sporta, razonode i upoznavanja novih kultura. Sve navedeno nažalost ima i negativan utjecaj na zakrčenost u prometu, sigurnost i osjećaj slobode.

Konstantnim rastom gospodarske aktivnosti do izražaja sve više dolaze navedeni problemi. Na globalne probleme prometnog sustava moguće je utjecati sljedećim mjerama (Dvorski, 2000):

- edukacija
- razvoj inteligentnih transportnih sustava
- razvoj suvremenih transportnih tehnologija
- tehnološki napredak vozila
- primjereni sustavi cijena uz uvažavanje vanjskih troškova prometa
- liberalizacija i harmonizacija prometa
- ekološki naglasak u prometnoj politici

**Slika 3:** Sastavnice održivog razvoja

Tri sastavnice  
održivog razvoja



**Izvor:** <https://d35nxk5xx1d0px.cloudfront.net/repository/images/e/9/4/6/e9466f0be48a90f346bbc6542f151e82.png?v=21>. (27.08.2021.)

#### 4.6. Javni prijevoz tijekom Covida-19

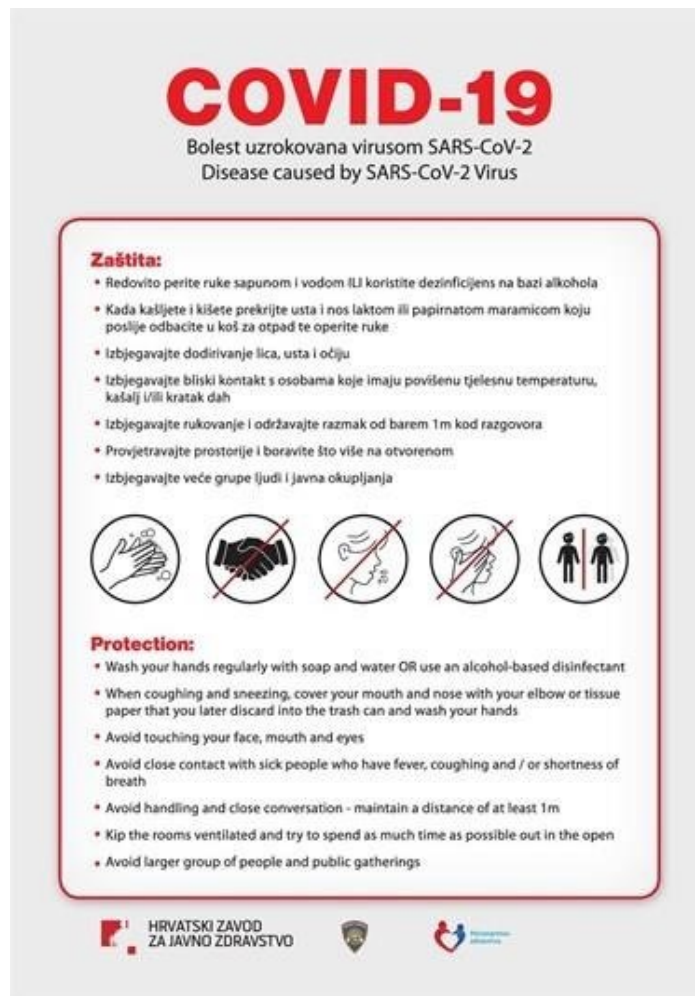
Pandemija korona virusa svima nam je pokazala kolika je zapravo važnost javnoga prijevoza s obzirom da nam on omogućava dostupnost i kontinuitet osnovnih usluga. Tijekom karantene diljem svijeta, opskrba javnim prijevozom ostala je održana kako bi se omogućila mobilnost radnicima koji su bili nužni za rješavanje pitanja epidemije. Mnoge vlade su pozivale građane na to da izbjegavaju javni prijevoz koliko god mogu, te da umjesto toga putuju vlastitim prijevoznim sredstvima, bilo da se radi o automobilu, biciklu ili pješke.

S obzirom da su ljudi sve manje koristili javni prijevoz, u trenutku kada su se našli u javnom prostoru gdje je više ljudi osjećali su se ugroženo. Jedan od takvih oblika javnih prostora je upravo javni prijevoz. Danas postoje i dokazi koji ukazuju na to da je rizik od zaraze Covidom-19 u javnom prijevozu vrlo nizak. Sukladno tome, javni prijevoz i dalje ostaje jedan od najsigurnijih načina za kretanje gradom.

U tramvajima i autobusima u Hrvatskoj, pri ulazu u prijevozno sredstvo postavljena su dezinfekcijska sredstva te je na vratima prikazan maksimalan broj putnika koji se smije nalaziti u istom trenutku u vozilu. Također, vozači i putnici za vrijeme boravka u javnom prijevozu obavezni su nositi zaštitnu masku za lice, što je na snazi i dan danas. Putniku koji nema zaštitnu masku za lice nije bio omogućen ulazak u vozilo. Pokretanjem programa cijepljenja građana, gospodarska aktivnost se oporavlja te potražnja za mobilnošću počinje rasti. To pruža nadu i priliku za novi početak i oblikovanje budućnosti naših zemalja.

U Zagrebu je u ožujku 2020. godine prema odluci civilnog stožera na snagu došla mjera potpune obustave javnog gradskog prijevoza, što je uključivalo tramvaje, autobuse i uspinjače. Na tu odluku brojni građani su reagirali dosta burno s obzirom da im je to jedini način dolaska na svoje radno mjesto. Tijekom epidemije ljudi su shvatili koliko su zapravo njihovi životi ovisni o javnom prijevozu

**Slika 4:** Epidemiološke mjere prilikom prijevoza putnika u javnom prijevozu



**Izvor:** [https://www.zet.hr/UserDocsImages/Prilozi/Fotografije/Plakati/Plakat%20B1%20-%20COVID-19\\_1.jpg?width=375](https://www.zet.hr/UserDocsImages/Prilozi/Fotografije/Plakati/Plakat%20B1%20-%20COVID-19_1.jpg?width=375). (27.08.2021.)

Navedene preporuke se odnose na putnike koji koriste javni prijevoz kako bi se zaštitili putnici i vozač. U njima se jasno naglašava redovito pranje ruku sapunom, korištenje maramice pri kašljanju u javnosti, izbjegavanje dodira sa licem, ustima i očima, izbjegavanje kontakta sa osobama koje su bolesne, učestalo provjetranje prostorija u kojima svakodnevno boravimo te izbjegavanje velikih okupljanja.

#### 4.7. Utjecaj virusa Covid-19 na promet u Hrvatskoj

Širenje virusa Covid-19 rezultiralo je dosad neviđenim mjerama koje su ograničile putovanja i aktivnosti u većini zemalja svijeta. Izrečena mjera socijalnog distanciranja kako bi se usporilo širenje virusa, postala je nova norma. Kao rezultat socijalnog distanciranja, potražnja za prijevozom pala je zbog povećane količine rada od kuće, online škola i fakulteta te smanjenog broja javnih događanja. Ljudi su postali skloniji obavljanju aktivnosti kod kuće te je u određenim razdobljima u godini kada je bila loša epidemiološka situacija promet automobila bio izuzetno smanjen, što je rezultiralo manjim gužvama na cesti.

Socijalno distanciranje utjecalo je i na odabir načina putovanja. Ljudi su sve više počeli izbjegavati javni prijevoz zbog kontakta sa velikim brojem putnika te su se okrenuli na taksi prijevoz ili vlastiti automobil. Zbog smanjenih aktivnosti izvan kuće, ljudi su počeli više koristiti vožnju biciklom ili pješaćenje za kratke relacije kako bi izbjegli društveni kontakt. S pozitivne strane, smanjena potražnja za motoriziranim prijevozom najvjerojatnije će rezultirati manjim brojem prometnih nesreća te sigurnijim hodanjem i biciklističkim uvjetima. Manji promet za rezultat ima i smanjenje zagađenja zraka, što smanjuje šansu za obolijevanje od raznih bolesti. Evidentno je da je virus imao najveći utjecaj na ekonomskoj razini na prometnu industriju. Prihodi od prijevoza su drastično pali, otpušteni su mnogi radnici te su neke prijevozničke tvrtke zatvorene radi stečaja.

Ukupna mreža javnih cesta u Republici Hrvatskoj krajem 2018. godine iznosila je 26.908 kilometara, od čega se 1.306 kilometara odnosilo na autoceste. Mreža autocesta u Hrvatskoj se dijeli na jedanaest pravaca koji se označuju sa slovom A i odgovarajućim brojem. U Hrvatskoj autocestama upravljaju četiri navedena koncesionara (Krašić, 2021):

- Hrvatske autoceste (HAC) – 918 km
- Autocesta Rijeka-Zagreb (ARZ) – 187 km
- Bina-Istra – 141 km
- Autocesta Zagreb-Macelj (AZM) – 60 km

Autoceste u Hrvatskoj najviše služe hrvatskom turizmu te se smatra da su preizgrađene i da dugoročno opterećuju državni proračun i sve građane Republike Hrvatske. S obzirom na sezonalnost hrvatskog turizma koji se u najvećem broju

odvija tijekom ljetnog dijela godine, za pretpostaviti je da je tada i promet na hrvatskim autocestama najgušći.

Kada je riječ o ekonomskom statusu, ovdje se prije svega misli na implicitno sadašnje i buduće prelijevanje opterećenja s nacionalnog proračuna na pojedinca (smanjenje plaća, povećanje poreza, trošarina, itd.) koja su uzrokovana smanjenjem prihoda od naplate korištenja prometne infrastrukture (Krašić, 2021).

Epidemija korona virusa uzrokovala je smanjenje potražnje za sljedeće vrste prometa (Beroš, Kos, 2021):

- cestovni promet – vidljivo smanjeno prometovanje po autocestama i brzim cestama. hrvatska ima dobru ponudu autocesta ali je potražnja za njima manja nego za zemljama koje se nalaze u mediteranskom i kopnenom okruženju te je posljedica gubitak prihoda od kojih se izgrađena infrastruktura autocesta u hrvatskoj financira u svrhu vraćanja dugova za njihovu izgradnju. u određenim razdobljima godine desila se i potpuna obustava javnog gradskog prijevoza putnika
- zračni promet – dogodila se potpuna obustava zračnog prometa što je za rezultat imalo zatvaranje zračnih luka te je dovelo mnoge nacionalne prijevoznike u tešku poziciju
- željeznički promet – u određenom periodu godine dolazi do obustave javnog željezničkog prometa koje se subvencionira od države
- vodni promet – zaustavljanje riječnog prometa osim prijevoza tereta i funkcioniranje nužnih trajektnih linija prema hrvatskim otocima

## 5. TURIZAM

Riječ turist i turizam svima su nam dobro poznate. I jedna i druga riječ dolaze od engleske riječi tour, koja je u početku imala značenje samo za kružno putovanje. Pojam turist i turizam u uporabi su preko 200 godina, međutim znanstvenici još uvijek nisu osmislili općeprihvaćenu definiciju (Čavlek, Bartoluci, Prebežac, Kesar, 2011).

Turist je dobrovoljni, privremeni putnik koji putuje u očekivanju zadovoljstva koja mu mogu pružiti novosti i promjene doživljene na relativno dugom i neučestalom dvosmjernom putovanju (Cohen, 1974).

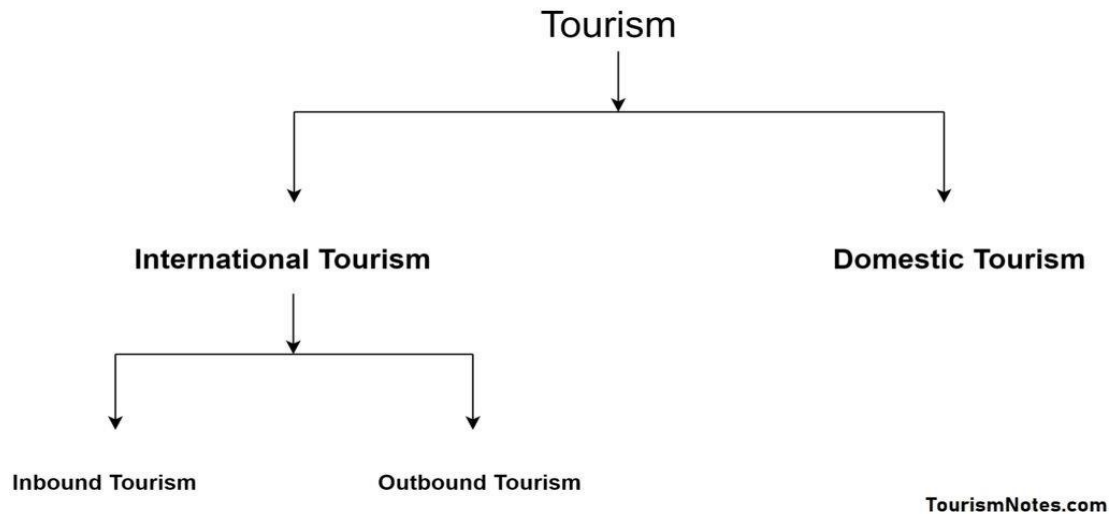
Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetilaca nekog mjesta ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova privredna djelatnost (Marković, 1970).

Razvoj tehnologije i prometne infrastrukture, poput jeftinih zračnih prijevoznika i pristupačnih zračnih luka učinili su turizam prikladnim i pristupačnim za svakoga. Razvoj tračnica, cesta, parobroda, automobila i zrakoplova pomogao je u širenju tehnologije po cijelome svijetu. Ranija putovanja smatrala su se privilegijom koju su si mogli priuštiti isključivo bogati ljudi. Kasnije, prijevoz i smještaj postali su pristupačni građanima srednje i radničke klase. Konstantnim razvojem turizam je postao najveća i najbrže rastuća industrija na svijetu.

Turizam pruža velik broj radnih mjesta među izravnim i neizravnim pružateljima usluga poput:

- hotela
- restorana
- putničkih agencija
- turoperatora
- dobavljačima u hotelima i restoranima

**Slika 5:** Vrste turizma



**Izvor:** <http://tourismnotes.com/wp-content/uploads/2018/08/Types-of-Tourism-1024x538.jpg>. (29.08.2021.)

Turizam se dijeli na dvije vrste i mnoge oblike na temelju svrhe samog posjeta. Klasificira se kao međunarodni i domaći turizam. Kada ljudi posjete stranu državu, takav oblik putovanja se naziva međunarodnim turizmom. Osobi koja putuje u stranu državu potrebna je važeća osobna iskaznica, putovnica, viza ili slično. Ulazni turizam se odnosi na turiste vanjskog podrijetla koji dolaze u određenu zemlju. Kada ljudi putuju izvan svoje matične zemlje u drugu zemlju, to se naziva dolaznim turizmom za tu zemlju u koju putuje. Na primjer, kada turist koji je porijeklom iz Švicarske putuje u Indiju, to je ulazni turizam za Indiju jer strani turist dolazi u Indiju.

Izlazni turizam se odnosi na turiste koji putuju iz zemlje porijekla u drugu zemlju. Kada turist putuje stranom regijom, to je izlazni turizam za njegovu matičnu zemlju jer odlazi iz svoje zemlje. Na primjer, kada turist iz Indije putuje u Japan, to je izlazni turizam Indiju i ulazni za Japan.

Turistička aktivnost koja se odvija u matičnoj zemlji poznata je i pod nazivom domaći turizam. Putovanje unutar vlastite zemlje lakše je jer ne zahtijeva službene putne dokumente, zdravstvene preglede i slično. U domaćem turizmu putnik se ne suočava sa jezičnim problemima ili problemom oko razmjene valute.



## 5.1. Važnost turizma za gospodarstvo Republike Hrvatske

Turizam u mnogim državama, pa tako i u Hrvatskoj, ima izuzetno važnu ulogu u gospodarstvu. Ima pozitivan učinak na zapošljavanje, platnu bilancu i BDP (Čavlek, Bartoluci, Prebežac, Kesar, 2011).

U Republici Hrvatskoj velik broj ljudi zaposlen je u turizmu i ugostiteljstvu te samim time turizam ima bitnu ulogu za razvoj hrvatskog gospodarstva. Pojavom epidemije Covida-19 dolazi se do velikog problema s obzirom da su ugostiteljski objekti i turizam stavljeni na čekanje. Brojni ugostitelji morali su zatvoriti svoje objekte s obzirom da nisu mogli financirati svoje radnike i pokrivati troškove najma za prostor. Hrvatska najveći dio prihoda ostvaruje upravo od turizma i to najviše u ljetnim mjesecima, stoga se može reći kako Republika Hrvatska uvelike ovisi o prihodima ostvarenim od turizma.

Rekordna 2019. godina završila je s 10,5 milijardi eura prihoda od turizma, što je bilo dvostruko više od onih koji su ostvareni u 2020. HNB je u sklopu podataka o platnoj bilanci za 2020. objavio i ostvarene prihode turizma od stranih turista, koji su za 54,3 posto manji nego u 2019., odnosno iznosili su 4,8 milijardi eura. Samo u četvrtom tromjesečju 2020. ti prihodi su bili 467 milijuna eura, za razliku od istog razdoblja rekordne 2019., kada su iznosili 1,1 milijardu eura. Prihodi od turizma skoro svake godine od početka 2000-tih su rasli, pa čak i u doba krize koja je bila u 2008. i 2009., a s iznosima iz 2020. 'vratili' su se otprilike na razine tih prihoda iz 2004., kada su bili 4,6 milijarde eura. U 2005. su bili nešto malo više od 5 milijardi eura, da bi u 2006. 'skočili' na 5,5 milijardi eura itd. Tako je i cijela 2020. završila s ukupno 7,8 milijuna dolazaka turista i njihovih 54,4 milijuna noćenja, što je bila razina od 37,5 odnosno 50 posto iz 2019. Vlada je s obzirom na pojavu korona virusa uložila truda u očuvanje radnih mjesta, u sprječavanju socijalne frakture koja znači gubitak posla, obitelji bez egzistencije, radnike na burzi i poduzeća u stečajevima (vlada.gov.hr, 2021). Tijekom srpnja 2021. zabilježena su 3.367.962 dolaska stranih turista te 422.023 dolaska domaćih turista. Broj noćenja stranih turista u srpnju je iznosio 21.758.192 dok su domaći turisti ostvarili 3.362.171 noćenja. Ukupan turistički promet (strani i domaći turisti), u srpnju iznosio je 3.789.985 dolazaka i 25.120.363 noćenja (htz.hr., 2021)

## 5.2. Ciljevi razvoja turizma Republike Hrvatske

U posljednjem desetljeću turistička industrija drastično se povećala u Hrvatskoj. Iako je turizam skoro pa prestao postojati 1990-ih tijekom rata, uvođenje pristupačnijih zračnih prijevoznika, jeftini smještaj, otvaranje marina i razvoj kruzera pomogli su u povećanju turističkih brojki.

Hrvatska je u svijetu poznata kao zemlja koja svake godine privlači sve veći broj turista iz cijeloga svijeta, što potvrđuju i statistički pokazatelji za 2019. rekordnu godinu. Dolaskom epidemije korona virusa, svijet se suočio sa najvećom krizom u povijesti svjetskog turizma što je za posljedicu imalo drastičan pad turističkih dolazaka. Konstantnim produljivanjem epidemioloških mjera, polako se počela gubiti nada za oporavak u 2021. godini. Hrvatska se nalazi na vrhu država Europske unije po ovisnosti o turizmu, s prihodima od izvoza usluga u turizmu koji se penju do čak 20 posto BDP-a Hrvatske (mint.gov.hr, 2021).

Izražena sezonalnost isključivo u ljetnim mjesecima, jedan je od glavnih problema Republike Hrvatske koji se pokušava riješiti već duži niz godina. Produbljenje trendova sezonalnosti ističe se kao ključan izazov hrvatskog turizma. Kako bi se, za pravilan razvoj turizma na zdravim temeljima, trendovi zaustavili potrebno je stvoriti mehanizam za uspješnu borbu protiv sezonalnosti.

Neke od mjera koje se predlažu za rješavanje problema su sljedeće (Čavlek, Bartoluci, Prebežac, Kesar, 2011) :

- moderniziranje turističkih proizvoda destinacija prema konceptu razvoja specifičnih oblika turizma (kongresni turizam, kulturni turizam, ekoturizam itd.), što uvjetuje i donošenje nove strategije razvoja turizma koja treba svakom dijelu hrvatske redefinirati postojeću ili dodijeliti novu razvojnu ulogu
- tržišno usmjerenje svake pojedine destinacije i specijalizacija njihove ponude prema odabranim uskim segmentima potražnje
- angažiranje turističkih posrednika u popunjavanju turistički receptivnih kapaciteta u predsezoni i podsezoni
- osnaživanje sustava turističke inspekcije
- cjelovita sistematizacija i certificiranje radnih mjesta u sustavu turizma što će osigurati višu kvalitetu u pružanju usluga i zadovoljnije korisnike usluga

**Tablica 2: Vizija hrvatskog turizma**

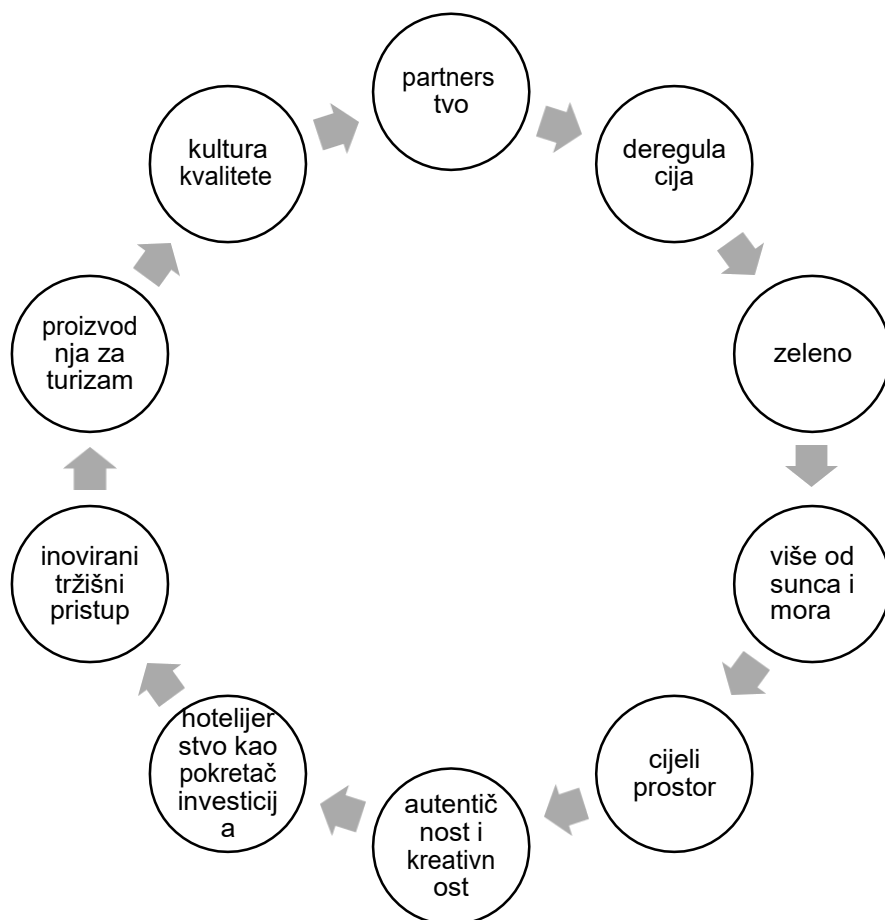
<b>KAKAV BI HRVATSKI TURIZAM TREBAO BITI?</b>	<b>KOJI SU KLJUČNI PREDUVJETI RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA?</b>	<b>ČIME ĆE HRVATSKI TURIZAM PRIVLAČITI PAŽNJU?</b>
prepoznatljiv	dugoročna zaštita prostora i održivo upravljanje ekosustavom	gostoljubivost
cjelogodišnji	konkurentnost i atraktivnost za investicije	kvaliteta
razvijen na cijelom prostoru	aktiviranje državne imovine u svrhu turističkog razvoja	autentičnost
raznovrstan	povećanje znanja i vještina na svim razinama	raznovrsnost sadržaja i doživljaja
inovativan i prilagodljiv	destinacijsko upravljanje	sigurnost

**Izvor:** <https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/130426-Strategija-turizam-2020.pdf>.  
(29.08.2021.)

Vizija razvoja hrvatskog turizma sadrži konceptualni, operativni i proizvodni aspekt. Konceptualni aspekt vizije odnosi se na pitanje kakav bi hrvatski turizam trebao biti. Operativni aspekt odgovora na drugo pitanje ključnih preduvjeta razvoja hrvatskog turizma i identificira osnovne ciljeve operativnih strategija. Proizvodni aspekt vizije odgovara na pitanje čime će hrvatski turizam privlačiti potražnju (mint.gov.hr, 2013).

Veća zaposlenost, unapređivanje održivog razvoja te poticanje bržeg gospodarskog rasta tri su najbitnija strateška cilja Nacionalnog strateškog referentnog okvira. Sukladno tome, smatra se da je glavni cilj razvoja hrvatskog turizma povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti, što bi za rezultat imalo ulazak u vodećih 20 turističkih destinacija u svijetu po kriteriju konkurentnosti.

**Slika 6:** Razvojna načela hrvatskog turizma do 2020. godine



**Izvor:** <https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/130426-Strategija-turizam-2020.pdf>.  
(29.08.2021.)

Razvoj turizma Republike Hrvatske podrazumijeva upravljanje resursima koje udovoljava osnovnim ekonomskim, socijalnim i estetskim kriterijima dugoročno održivog poslovanja uz rast blagostanja, očuvanje kulturnog integriteta te vitalnih ekoloških sustava i biološke raznolikosti. Sukladno tome, stvorena su razvojna načela hrvatskog turizma do 2020. godine koja su prikazana na slici 6 (mint.gov.hr, 2013).

### 5.3. Prednosti i nedostaci hrvatskog turizma

Hrvatska je smještena na Jadranskom moru te se smatra jednom od najljepših zemalja Europe koja je poznata po bogatoj kulturi i povijesti. Turiste najviše privlači čisto more, Mediteran, klima, ukusna hrana i vino, pristupačan smještaj te nacionalni parkovi. Hrvatska povijest bogata je zanimljivim činjenicama te je to jedan od glavnih razloga zašto je toliko privlačna turistima iz cijeloga svijeta. Hrvatska obala ima titulu jednih od najljepših u Europi koja broji tisuće otoka i otočića. Godišnje Hrvatska ima oko 2.600 sunčanih sati, što ju čini jednom od najsunčanijih regija na Mediteranu. Za sve ljubitelje vina, Hrvatska je poznata po kvalitetnim i ukusnim vinima koja se proizvode po tradicionalnim i prirodnim receptima. Hrana u Hrvatskoj je jedinstvena i poznata, što je čini rajem za gurmane. Privatni smještaj u Hrvatskoj vrhunske je kvalitete te se može pronaći po povoljnim cijenama.

Neke od glavnih atrakcija te ujedno i prednosti turizma Republike Hrvatske su:

- Plitvička jezera - na samo dva sata od Zagreba nalazi se jedan od najljepših nacionalnih parkova na svijetu. Plitvička jezera puna su spektakularnih slapova i jezera, prekrasnih kanjona i prirode. Također kroz cijeli park izgrađene su staze od drveta za lakši pristup turistima.

**Slika 7:** Plitvička jezera



**Izvor:** [https://youimg1.tripcdn.com/target/fd/tg/g3/M03/D7/75/CggYGVZf6vSAEZe4ABNhMzxYXbE701\\_D\\_1180\\_558.jpg](https://youimg1.tripcdn.com/target/fd/tg/g3/M03/D7/75/CggYGVZf6vSAEZe4ABNhMzxYXbE701_D_1180_558.jpg). (29.08.2021.)

- vino - nijedan hrvatski obrok nije potpun bez kvalitetnog vina. Istra je osobito poznata po svojim vinima, a potencijalni sommelieri svakako bi trebali posjetiti vinske staze na Pelješcu, Dingaču, Plavcu Malom i otoku Korčuli. Zemlja ima 64 različite vrste grožđa i više od 800 vinarija u zemlji tako da svatko može pronaći vino za sebe.

**Slika 8:** Vinska cesta na Pelješcu



**Izvor:** <https://www.valamar-experience.com/media/cache/1440x821/dalmatian-vineyards.jpg>. (30.09.2021.)

- adrenalin – Hrvatska je uz prekrasne plaže i fenomenalnu hranu i dom za ljubitelje uzbuđenja. U ponudi su zipline, planinarenje, vožnja biciklom, penjanje ili vožnja kajakom po raznim nacionalnim parkovima.

**Slika 9:** Zipline Omiš



**Izvor:** [https://croatia.hr/sites/default/files/styles/image\\_full\\_width/public/2018-11/a3\\_drazan\\_mimica\\_malik\\_doo\\_0.jpg?itok=6p9j6Olr](https://croatia.hr/sites/default/files/styles/image_full_width/public/2018-11/a3_drazan_mimica_malik_doo_0.jpg?itok=6p9j6Olr). (31.08.2021.)

- povijest – u Hrvatskoj se mogu pronaći brojne znamenitosti i arhitektura koja je sačuvana stotinama godina
- lokalno stanovništvo – jedan od najboljih dijelova putovanja je upoznavanje novih ljudi, a Hrvatska je poznata po prilično ljubaznom lokalnom stanovništvu

Glavni nedostaci hrvatskog turizma su da je ona i dalje najviše oslonjena na kupališni turizam, koji se zasniva na suncu i moru, stoga je i najveći broj noćenja ostvaren u Istarskoj, Primorsko-goranskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Mali postotak turista u Hrvatsku dolazi zbog njezinih ostalih atraktivnosti i sadržaja, poput kulture ili ronjenja, što otvara mogućnost daljnjeg razvoja i promocije hrvatskog turizma. Kulturne znamenitosti Hrvatske tek su djelomično iskorištene, unutrašnjost Hrvatske je nedovoljno ili loše iskorištena, iako postoje značajni potencijali za razvoj ruralnog ekoturizma, zdravstvenog, avanturističkog ili kongresnog turizma. U Republici Hrvatskoj postoji problem koji se odnosi na nedostatak infrastrukture kao što su kongresni centri, zdravstveni/ wellness centri, golfska igrališta, tematski parkovi i slično, koji bi stvorili dodatnu ponudu i smanjili sezonalnost potražnje koncentriranu isključivo u tri ljetna mjeseca. Povećanje kvalitete smještajnih kapaciteta, proširenje ponude unutar smještajnih objekata, ali i adekvatna promocija hrvatskih resursa jedini su način za postizanje veće iskorištenosti kapaciteta i veće potrošnje gostiju, a time i atraktivnosti za investitore. Unatoč nedostacima, Hrvatska je još uvijek primamljiva i prepoznata destinacija u svijetu. U korist nam idu prirodne ljepote, zemljopisni položaj, kulturno-povijesna baština te iznimna lojalnost gostiju (poslovnipuls.com, 2015).

Neka od najvažnijih emitivnih tržišta Republike Hrvatske su:

- Njemačka
- Slovenija
- Austrija
- Češka
- Italija
- Poljska
- Francuska

#### 5.4. Održivi razvoj turizma

Održivi turizam se odnosi na turizam koji u potpunosti uzima u obzir njegove trenutne i buduće gospodarske, društvene i ekološke utjecaje, rješavajući potrebe posjetitelja, industrije, okoliša i zajednice domaćina. Cilj mu je minimizirati negativne utjecaje te maksimizirati one pozitivne. Negativni utjecaji na odredište uključuju oštećenje prirodnog okoliša i prenapučenost. Pozitivni učinci na odredište uključuju otvaranje novih radnih mjesta, očuvanje kulturne baštine i divljih životinja.

Održivi turizam bi trebao (odrzivi.turizam.hr, 2021):

- 1) Adekvatno iskoristiti okolišne resurse koji su temeljni element turističkog razvoja, zadržavajući bitne ekološke procese i pomažući u zaštiti prirodne baštine i bioraznolikosti.
- 2) Poštivati društveno-kulturnu izvornost destinacije, očuvati njihovo izgrađeno i živo kulturno nasljeđe i tradicijske vrijednosti, te doprinosti međukulturalnom razumijevanju.
- 3) Osigurati da su gospodarske aktivnosti održive i dugoročne, te da donose društvenu i gospodarsku korist svim dionicima uz pravednu raspodjelu, između ostaloga stabilnost zaposlenja, mogućnosti zarade društvenih usluga zajednici, pomažući uklanjanju siromaštva.

Održivi razvoj turizma zahtijeva informirano sudjelovanje svih relevantnih dionika. Postizanje održivog turizma kontinuiran je proces koji zahtijeva stalno praćenje utjecaja te uvođenje potrebnih preventivnih mjera kad god je to potrebno. Održivi turizam trebao bi održavati visoku razinu turističkog zadovoljstva te turistima osigurati smisleno iskustvo, podižući njihovu svijest o pitanjima održivosti.

Putovanja ne bi trebala biti štetna te ljudi konačno to počinju shvaćati. Održiva putovanja su samo dokaz da nam je stalo. U današnje vrijeme sve više raste broj ljudi koji putuju te ukoliko to ne činimo na odgovoran način, takav način putovanja može imati negativan utjecaj. Ukoliko ljudi ne putuju, nema turizma. Dakle, održivi turizam je također povezan i s konceptom održive mobilnosti.

Primjeri dobre prakse održivog razvoja turizma u Republici Hrvatskoj (odrzivi.turizam.hr, 2021):

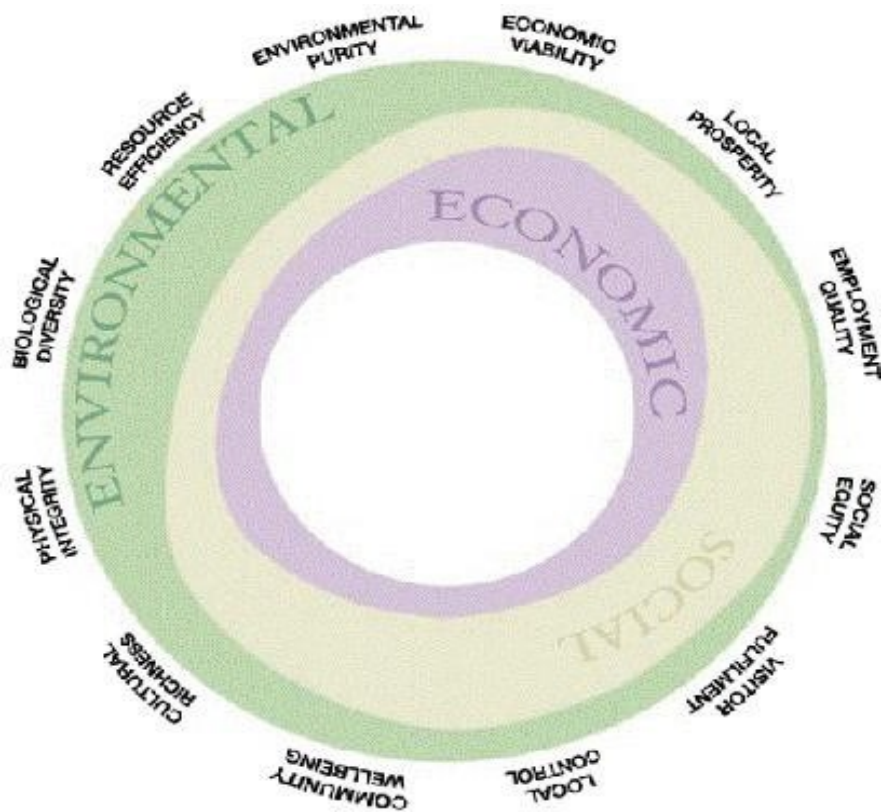
- održivo poslovanje NP Plitvičkih jezera – NP Plitvička jezera nositelj je certifikata ZelEn što znači da električnu energiju nabavljaju iz certificiranih hidroelektrana. 2015. godine izbacili su plastiku iz svoga poslovanja te su sav nastali otpad odvajali, dok se bio otpad koristi za proizvodnju bio goriva i hrane za životinje. 2018. godine uvedena je nova rasvjeta kod koje se koristi LED tehnologija



- Vuglec Breg - riječ je o zagorskim „hižama“ koje su uređene za smještaj gostiju te stare gospodarske zgrade u kojoj se nalazi restoran, vinski podrum i dvorana za seminare. Posjetitelji mogu na jedinstveni način doživjeti Hrvatsko zagorje te uživati u sportskim, rekreacijskim i zabavnim sadržajima.
- Valamar Riviera (suradnja s OPG-ovima) – od strane ove turističke tvrtke predstavljena je online trgovina gdje su mali proizvođači za vrijeme krize mogli plasirati svoje proizvode
- Go2Bike (sustav iznajmljivanja e-bicikala na otoku Krku) - osamdesetak električnih bicikala dostupno je u Krku, Puntu, Malinskoj, Baski, Klimnu, Vrbniku, Njivicama i Omišlju, a dostupni su svakodnevno od 0 do 24 po cijeni od 20 kuna po satu
- Adriatic (prvi hotel u Hrvatskoj bez plastike) – hotel koji se nalazi u Rovinju prvi je u Hrvatskoj koji je iz upotrebe izbacio svu plastiku za jednokratnu uporabu
- govorna turistička karta Istre za slijepe i slabovidne - projekt, čiji je nositelj Društvo turističkih vodiča Pule u cijelosti financira Ministarstvo turizma. Karta donosi govorne informacije o kulturno povijesnim znamenitostima u deset istarskih gradova, od Pule, preko Buzeta i Umaga do Poreča i Vodnjana
- projekt Treehouse - poduzetnički pothvat koji dolazi iz Konavala te je prvi takve vrste u Hrvatskoj. Radi se o kući na stablu koja je opremljena solarnim sustavom i ima kapacitet za šest ljudi
- Platforma Ecobnb – u Hrvatskoj dostupna od 2019. godine, a koristi se za pretraživanje ekoloških smještajnih objekata i održivog turizma. Trenutno postoji više od tri tisuće ekoloških smještajnih kapaciteta, a u Hrvatskoj ih najviše ima u Istarskoj županiji i Splitu

Održivi turizam je naporan posao koji uključuje vladu jedne zemlje, organizacije, lokalno stanovništvo i turiste. Turist igra ključnu ulogu s obzirom da on posjećuje zemlju te doprinosi turizmu i gospodarstvu. Kada se turist nalazi na novoj destinaciji bilo bi poželjno da kupuje od lokalnih zajednica, ne remeti floru i faunu, poštuje tradiciju i kulturu, jede lokalnu hranu, boravi na ekološki osviještenim mjestima te ne ostavlja smeće iza sebe.

Slika 10: 12 ciljeva održivog turizma



Izvor: <http://www.odrzivi.turizam.hr/userdocsimages/12-aims-sustainable.jpg>. (03.09.2021.)

## 5.5. Utjecaj Covida-19 na turizam u Hrvatskoj

Prvi slučaj bolesti Covid-19 u Republici Hrvatskoj evidentiran je 25. veljače 2020. godine, pri čemu je zemlja bila u karanteni sve do sredine ožujka 2020. Hrvatska vlada uvela je značajne mjere potpore usmjerene prema tvrtkama kojima je naređeno zatvaranje i onima na čije je poslovanje značajno utjecala pojava pandemije. Mjere su bile usmjerene na očuvanje radnih mjesta te su uključivale razne vrste poreznih olakšica. Uvedene su i posebne mjere za turistički sektor, uključujući odgodu ili oslobađanje od poreza i programa vezanih za turizam koji su osiguravali likvidnost za poduzetnike u turističkom sektoru. Krajem travnja 2020. godine, gospodarstva su se počela postepeno otvarati te se zbog sporijeg širenja virusa tijekom ljetnih mjeseci omogućio djelomičan oporavak turističkih aktivnosti, posebice duž jadranske obale.

Događanja u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj vezana uz pojavu epidemije korona virusa, značajno su utjecale na broj dolazaka i noćenja turista u 2020. godini. Nakon odličnih rezultata ostvarenih u siječnju i veljači 2020. godine, koje su predstavljale poboljšanje u odnosu na 2019. godinu, uslijedio je drastičan pad u ožujku te posebice u travnju, što je izravna posljedica zatvaranja granica, zabrane javnog prijevoza te kretanja između županija. Mjere koje su donesene u svrhu suzbijanja epidemije poput čišćenja soba i dezinfekcije, hoteli su provodili kao dio svojeg uobičajenog poslovanja, te se moglo pretpostaviti da u tom segmentu poslovanja neće biti većih problema. S druge strane, mjere poput držanja socijalne distance, nošenja zaštitnih maski ili držanja razmaka od dva metra do sada se nisu nikada primjenjivale u svakodnevnom životu pa tako niti u turizmu (Mataković, 2020).

Pojava epidemije Covida-19 dokazala je kako je turizam snažno povezan i ovisan o zdravstvenim prilikama ne samo na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj, već i na međunarodnoj razini. Turizam će se sve više povezivati sa osiguranjem zdravstvene sigurnosti i praćenjem javno zdravstvenog sustava gdje se odvija turizam. Pitanje zdravstvene sigurnosti postati će jedan od bitnijih segmenata u pripremi putovanja, odabiru destinacije, ali i pružanju usluga u turizmu. Zdravstvene prilike u turizmu povezane su i s organizacijom javno zdravstvenog sustava te se pokazalo da tamo gdje postoji kvalitetno organiziran javno zdravstveni sustav zaraza se koliko toliko držala pod kontrolom te nije snažno ugrožavala postojeći sustav. (Kranjčević, 2020).

Pozitivni učinci mogu se promatrati u smanjenju vanjskih troškova u prometu a to se odnosi na smanjeno onečišćenje okoliša radi smanjenog utjecaja cestovnog prometa, manji broj prometnih nesreća i nezgoda, smanjenje buke te smanjen utjecaj zračnog prometa (Beroš, Kos, 2020).

Turizam glavnog grada Zagreba u prvoj polovici 2020. osim što je pogođen pandemijom, pogođen je i potresom dana 22. ožujka 2020. godine te je iznosio 5,5 po Richteru. Grad Zagreb se u kratkom vremenu suočio s dvije velike krize. Institucije grada su se istovremeno trebale aktivno uključiti u sprječavanje širenja epidemije Covida-19 i brzo rješavati posljedice potresa. Zagreb je u istom vremenskom periodu trebao osigurati fizičku sigurnost zgrada i zdravstvenu sigurnost ljudi. Iz tog razloga se turizam grada Zagreba našao pred velikim problemima (Kranjčević, Marković, Ožegović, 2020).

Snažnim potresom koji se dogodio u ožujku, oštećeni su hotel Esplanade i hotel Palace koji su imali dugu tradiciju poslovanja te su se smatrali kulturnim dobrima grada. Sa zaključavanjem turističkog prometa na globalnoj razini ugostiteljstvo Zagreba suočilo se s novim problemima te se moralo brzo prilagoditi novom normalnom.

Sukladno uputama za provođenje zdravstvene sigurnosti uvedene su sljedeće mjere za ugostiteljstvo i turizam (Kranjčević, Marković, Ožegović, 2020):

- konobari poslužuju goste sa zaštitnim rukavicama i maskama
- razmak između stolova ili osoba je 1,5 metar
- gosti na ulasku u ugostiteljski objekt moraju dezinficirati ruke
- jelovnici su jednokratni
- stolovi se postavljaju nakon dolaska gosta
- prostori se redovito provjetravaju i dezinficiraju
- vodi se evidencija gostiju u wellness centrima te je ograničen njihov broj

## 5.6. Safe stay in Croatia

U veljači 2021. godine pokrenuta je kampanja za oznaku "Safe stay in Croatia", koja domaćim i stranim turistima govori da se u Hrvatskoj primjenjuju zdravstveni i sigurnosni protokoli, što je za vrijeme pandemije izuzetno bitno (Kranjčević, 2020).

Oznaka Safe Stay in Croatia besplatno se odobrava svim dionicima turističkog sektora. Neki od dionika se odnose na prijevoznike, kolodvore, zračne luke i sve ostale koji se odluče prijaviti u sustav te ispuniti obrazac kojim će dokazati poštivanje i provođenje svih nužnih zdravstvenih i sigurnosnih preporuka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo koje su propisane s obzirom na epidemiju. Navedena oznaka posjetiteljima omogućava lakše prepoznavanje destinacija, pružatelja smještaja, prijevoza, turističkih atrakcija i sličnih koji svoje poslovanje temelje na standardima nacionalne i svjetske zdravstvene zaštite. Vidljivo istaknuta oznaka Stay safe in Croatia nudi informacije svim posjetiteljima da turistički objekt njihovog interesa poštuje sve nužne preporuke Svjetskog vijeća za putovanja i turizam te Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (safestayincroatia.hr, 2021).

**Slika 11:** Nacionalna oznaka sigurnosti – Safe stay in Croatia



**Izvor:** [http://tzdjakovo.eu/images/Safe stay in Croatia stamp blue bez QR rgb.png](http://tzdjakovo.eu/images/Safe%20stay%20in%20Croatia%20stamp%20blue%20bez%20QR%20rgb.png). (04.09.2021).

Uvođenjem oznake "Safe stay in Croatia" Hrvatska se promovira kao sigurna destinacija koja podsjeća da je izuzetno bitno pridržavati se svih nužnih epidemioloških mjera. Oznaka "Safe stay in Croatia" nadogradnja je na prošlogodišnju oznaku "Safe Travels" te one služe za lakše identificiranje destinacija i tvrtki koje poštuju propisane mjere za zdravlje i higijenu (Kranjčević, 2020).

Nakon što poslovni subjekt zaprimi obavijest da je svrstan u popis nositelja nacionalne oznake sigurnosti Safe stay in Croatia, istodobno će dobiti i obavijest kako oznaku u fizičkom obliku može preuzeti u lokalnoj turističkoj zajednici koja djeluje na području na kojem se subjekt nalazi, odnosno gdje pruža usluge u turizmu. Pored oznake sigurnosti koja se u fizičkom obliku preuzima u lokalnim turističkim zajednicama, svaki nositelj oznake sigurnosti u elektroničkom obliku zaprima vektorski logotip prema kojem je moguće primijeniti prilagodbu prema vlastitim preferencama uz nužno poštivanje standarda samog logotipa. Prijave za nacionalnu oznaku sigurnosti se podnose isključivo putem mrežne stranice [www.safestayincroatia.hr](http://www.safestayincroatia.hr) (htz.hr, 2021).

**Slika 12:** Prikaz sigurnog boravka u Hrvatskoj

## Enjoy a safe stay in Croatia from 'Welcome' till 'Goodbye'.

*Safety protocols in Croatia respect global standards in all segments of tourism.*



**Izvor:** <https://prod5.assets-cdn.io/event/6537/assets/8383585777-fa11eeede1.jpg>. (05.09.2021.)

### 5.7. Turizam nakon Covid-19 krize

Turizam je jedna od industrija koja je najteže pogođena krizom Covida-19. Epidemija korona virusa započela je kao zdravstvena kriza, a poboljšanje zdravstvene sigurnosti i izgradnja povjerenja putnika neposredni je izazov s kojim se zemlje moraju suočiti. Vlade i dalje uviđaju potrebu za jakim zdravstvenim protokolima u nastojanju da zaštite turiste i stanovnike. Gledajući unaprijed, buduća putovanja

neizbježno će izgledati drugačije. Put oporavka turizma i putovanja zahtijevat će brojne inovacije i suradnju.

Turizam će se nakon okončanja Covid-19 epidemije oporaviti, iako se očekuje da će globalno iskustvo s pandemijom usaditi nove navike kod ponašanja turista i njihovih domaćina. Među glavnim promjenama ponašanja očekuje se odnos prema zdravlju, prostoru, okolišu, društvenim vrijednostima i tehnologiji, a koji u post-Covid razdoblju mogu za rezultat imati pomak u prostorno, okolišno i društveno odgovornom turizmu. Može se zaključiti da turizam ima potencijal da nakon doba korone može i treba biti bolji. Ovakva dosad neviđena pojava, iskustvo je koje mijenja obrasce ponašanja kod ljudi. Po svemu sudeći pandemija će još neko vrijeme potrajati, a izgledi su veliki da ćemo se u budućnosti opet susretati s novim oblicima virusa. Ovo je iskustvo koje će se duboko urezati svima u pamćenje. Kriza izazvana korona virusom imala je direktan utjecaj na mijenjanje naših vrijednosti, stavova i stilova života, time mijenjajući naše navike ponašanja kao turista i domaćina (Telišman-Košuta, 2020).

Svaka epidemija, pa tako i ova, ima svoju početnu fazu, fazu rasta, fazu maksimuma i fazu opadanja, stoga se može pretpostaviti i da se oporavak turističkog gospodarstva neće dogoditi odjednom, odnosno da se nakon završetka epidemije nećemo odmah vratiti na rekordne brojke iz 2019. godine. Turizam će se vjerojatno oporavljati postupno odnosno destinacije će prolaziti kroz nekoliko faza oporavka dok se na kraju ne dostigne razina turističke aktivnosti koja je bila i prije krize.

Prva faza oporavka turizma odnosi se na razdoblje od srpnja do listopada 2020. godine kada je velik dio turističke potražnje činilo lokalno stanovništvo i regionalna turistička potražnja. Pod regionalnom turističkom potražnjom misli se na Bosnu i Hercegovinu, Sloveniju, Mađarsku, Češku, Slovačku, Poljsku i sl. Intenzitet potražnje s najvažnijih hrvatskih emitivnih tržišta (Njemačke, Austrije i Italije) u velikoj mjeri je ovisilo o ekonomskoj situaciji u tim zemljama i od poruka koje su njihove vlade slale svojim građanima vezano za odlazak ili neodlazak na ljetovanje u inozemstvo. Što se tiče turističkih proizvoda, u prvoj fazi fokus je bio na nautički turizam, sve vrste aktivnosti na otvorenom (biciklizam, planinarenje, šetnja, trčanje), turizam u zaštićenim prirodnim područjima i sl., a turisti su se više okrenuli smještaju na plovilima, OPG-ovima, kampovima i u kućama za odmor koje se nalaze u rjeđe naseljenim područjima. Dok pandemiji ne dođe kraj, može se pretpostaviti da će ljudi težiti za onim vrstama turističkih proizvoda i smještajnih objekata u kojima je lakše

održavati određenu distancu te pridržavati se propisanih mjera higijensko epidemiološke zaštite (Krešić, Mikulić, 2020).

Druga faza oporavka turističkog tržišta odnosi se na ponovno otvaranje granica svih europskih zemalja te uspostavu redovitih zračnih, kopnenih i pomorskih veza između europskih država, a kasnije i između ostalih država diljem svijeta. Trajanje druge faze oporavka je teže procijeniti bez preciznijih epidemioloških procjena o tome kada će pandemija završiti. Ova faza obilježena je jakom konkurencijom na međunarodnom turističkom tržištu jer će brojne destinacije i poduzeća u kratkom roku nastojati povratiti stanje prije krize i nadoknaditi izgubljen promet. Hrvatska je do sada bila na glasu kao izuzetno sigurna destinacija, što može predstavljati veliku konkurentsku prednost hrvatskog turizma, osobito u odnosu na destinacije poput Italije i Španjolske, koje će iz krize izaći sa značajno narušenom reputacijom (Krešić, Mikulić, 2020).

Treća faza oporavka turizma Republike Hrvatske odnosi se na razdoblje kada se gospodarstva država koje su naša glavna emitivna tržišta počinju oporavljati i kada stope rasta BDP-a i kupovna moć potrošača u tim državama budu na razinama koje mogu podnijeti trošak odlaska na inozemna turistička putovanja. Ova faza očekuje se tijekom 2022. godine, ili eventualno i ranije. Hrvatska će u ovoj fazi istaknuti svoje brojne prednosti. Geografska blizina bitnih emitivnim tržištima čini ju relativno lakše dostupnom cestovnim prijevozom, za razliku od brojnih drugih konkurentskih destinacija na Sredozemlju. U Hrvatsku i dalje dominantno turisti dolaze cestovnim prijevozom. Naime, do proglašenja završetka epidemije očekuje se da će se sve one destinacije koje ovise o zračnom prijevozu sporije oporavljati. Potpuni oporavak turizma očekuje se između 2023. i 2024. godine. Turističke zemlje koje su manje ovisne o zračnom prijevozu, kao i Hrvatska, mogu očekivati približavanje prethodnim rezultatima i u kraćem razdoblju, ukoliko ne dođe do nepredviđenih problema (Krešić, Mikulić, 2020).

Među glavnim područjima promjene uzrokovane pojavom epidemije ističe se (Telišman-Košuta, 2020) :

- Odnos prema prostoru – ustrajnost na socijalnoj distanci u zadaći smanjenja širenja zaraze korona virusom mijenja veličinu osobnog prostora koja je potrebna kako bi se ljudi osjećali ugodno. Mnogi su postali osjetljiviji na gužve



što turizmu predstavlja bitna pitanja upravljanja prostorom, od propitivanja nosivog kapaciteta destinacije u cjelini ili nekih njenih pojedinačnih sadržaja poput znamenitosti, plaža i staza do upravljanja tokovima posjetitelja na posebno atraktivnim i opterećenim mjestima.

- Odnos prema zdravstvenoj sigurnosti – pojava epidemije pojačala je ljudsku osjetljivost na zdravstvenu sigurnost na destinacijama koje odluče posjetiti. Ljudi će očekivati povećane higijenske standarde u turističkim objektima, ali i veću medicinsku opremljenost destinacije u cjelini. Samim time će biti umijeće osigurati osjećaj zdravstvene sigurnosti bez stvaranja psihoze kod posjetitelja.
- Odnos prema okolišu – za vrijeme trajanja epidemije okoliš se počeo brzo oporavljati, od pročišćenih venecijanskih kanala u kojima sada plivaju meduze i labudovi do pada emisija CO<sub>2</sub> i smanjenja zagađenosti zraka u svjetskim megalopolisima. Ovakvo pročišćenje prirode pokazuje da je još uvijek moguće imati zdrav okoliš ako se smanji korištenje fosilnih goriva. Ljudi su se više okrenuli zdravom životu te su vrijeme počeli provoditi u šetnji prirodom ili vožnjom bicikla.
- Ljudski odnosi – epidemija korona virusa izvukla je iz nas ono najbolje, humanost i kreativnost. Također mnogi su kroz ovaj period spoznali koliko je važna blizina obitelji i prijatelja, što prije nismo toliko cijenili. Mnogi su pokazali svoju humanost dolaskom starijima u posjet kako bi im donijeli hranu, donacijom hrane i ostalih potrepština osobama koje su izgubile svoje kuće u potresu te ukazanom pomoći bolnicama kako bi se novorođenčad prevezla na sigurno tijekom potresa.
- Odnos prema tehnologiji – za vrijeme karantene upravo je tehnologija ta koja nam je omogućavala da se naši životi nastave odvijati donekle normalno. Omogućila nam je da nastavimo raditi, pratiti online nastavu, plaćati račune putem Internet bankarstva, dopisivati se i čuti sa nama dragim ljudima.

## 6. MEĐUOVISNOST TURIZMA I PROMETA

Promet i turizam međusobno su povezani fenomeni. Bez privremene promjene prebivališta nema turizma. Dobro organiziran i uređen promet može osigurati kvalitetnu i učinkovitu podršku turizmu. Prijevoz na turističkim destinacijama dio je turističkog iskustva, stoga on može imati pozitivan ili negativan utjecaj na cjelokupni doživljaj turista. Promet ima veliku važnost u ukupnoj atraktivnosti pojedinih odredišta. Prijevoz koji se pruža u prometnim turističkim odredištima omogućava turistima dostupnost atrakcija i drugih sadržaja, koji mogu stvoriti pozitivne uvjete za njihov posjet i probuditi u njima zadovoljstvo boravka u određenoj destinaciji. U nekim slučajevima, sredstva za putovanje mogu biti toliko privlačna da vožnja istim postane glavna atrakcija za putovanje. Sam prijevoz može biti turističko iskustvo. Prijevoz je izuzetno složena djelatnost koja utječe na svakog od nas u svakodnevnom životu. Svi smo dionici u prometu te na ovaj ili onaj način smo uključeni u transportnu industriju.

Veza između turizma i prometa je vrlo duboka i složena. Dapače, može se zaključiti da je riječ o njihovoj komplementarnoj povezanosti jer nema turizma bez putovanja, odnosno bez uključivanja prijevozničkih organizacija na prikladan način. Promet omogućava velikom broju turista svladavanje prostornih razlika i čini im dostupnim prirodna obilježja određenog prostora i njegove atrakcije, koje su po svojoj prirodi neprenosive (Čavlek, Bartoluci, Prebežac, Kesar, 2011).

Promet ima veliku ulogu u kretanju robe i ljudi te utječe i na ostale grane svjetskog gospodarstva, uključujući i međunarodni turizam. Bez prijevoza neće postojati industrija putovanja i turizma. Ljudi neće imati sredstva s kojim bi mogli doći do destinacija koje žele vidjeti. Stoga je promet temeljni dio turističke industrije. Razvoj prometa i rast turizma snažno utječu jedni na druge. Razvoj prometa omogućuje razvoj turizma poboljšanjem uvjeta njegove funkcionalnosti. Suvremena infrastruktura i njezin razvoj, također su vrlo važan čimbenik kada je u pitanju razvoj turizma.

## 7. ZAKLJUČAK

Pojavom bolesti Covida-19 zahvaćen je cijeli svijet, pa tako i Hrvatska te je za posljedicu imala izuzetno negativan utjecaj na razvoj turizma i prometa. Svjetsko gospodarstvo ne samo da je stavljeno na čekanje, već su brojne kompanije morale zatvoriti vrata svojih poslovanja s obzirom da nisu imale financijskih sredstava kako bi pokrile troškove prostora i plaće svojih radnika. Turistička industrija diljem svijeta konstantno je rasla sve dok se 2020. taj isti rast nije u potpunosti zaustavio. S obzirom da su avioni bili na zemlji, hoteli zatvoreni, a putovanja ograničena, turizam je postao jedan od najugroženijih sektora od samog početka virusa. Zatvaranje zračnih luka, obustava dolaznih i odlaznih letova, obustava javnog prijevoza, zatvaranje škola i fakulteta, zatvaranje trgovina i karantene širom zemalja samo su neke od mjera koje su se provodile nastojeći spriječiti širenje pandemije. Zaključavanje zbog epidemije dogodilo je turističku i prometnu industriju u cijelom svijetu.

U brojnim zemljama uveden je i policijski sat, što se u Hrvatskoj nije dogodilo. Naime, u Hrvatskoj su uvedene mjere poput obaveznog nošenja zaštitnih maski u javnom prijevozu, trgovinama i ostalim javnim mjestima, obustava rada javnog prijevoza, skraćeno radno vrijeme trgovina, obustava rada ugostiteljskih objekata, Covid potvrde, zabrana javnih okupljanja i brojne druge. Sve navedene mjere značajno su utjecale na turistički i prometni sektor. S obzirom da je jedno vrijeme javni prijevoz bio zaustavljen te su brojni ljudi svoje poslove obavljali od kuće, promet na cestama se značajno smanjio. Cijene goriva u ožujku 2020. drastično su se smanjile te u iznosile oko 8,20 kuna po litri, dok se danas litra benzina kreće oko 11 kuna.

Oporavak turizma zahtijeva mjere koje osiguravaju da se ljudi osjećaju sigurno dok putuju. Hrvatska je dobila oznaku nacionalne sigurnosti "Safe stay in Croatia" koja turistima pruža osjećaj sigurnosti. Navedenom oznakom Hrvatska se promovira kao sigurna destinacija koja poštuje propisane epidemiološke i higijenske mjere. U nekim destinacijama, pa tako i u Hrvatskoj, turizam se polako počeo vraćati u normalu. Ljudi su se zaželjeli putovanja i bijega od stvarnosti. Čak govore kako je postsezona 2021. godine nadmašila rekordnu 2019., s obzirom da se u rujnu 2021. u Hrvatskoj nalazi i dalje preko pola milijuna turista. Za očekivati je da su u 2021. godini turisti najviše trošili zato što prošle godine nisu imali gdje.

## Popis literature

- Beroš, I., Kos, G. (2020): Utjecaj pandemije na promet i turizam u Republici Hrvatskoj – bez brojki, Institut za turizam, Zagreb
- Cohen, E. (1974): Who is a tourist?, Keele University, Keele
- Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O. (2011): Turizam - ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb
- Dvorski, S., Dvorski Lacković, I., Lacković Vincek, Z. (2016): Prometni sustav u funkciji održivog razvoja, Notitia, Zagreb
- Horvat, L. (2002): Cestovno prometno pravo, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb
- Krasić, D. (2020): Pandemija – turizam – promet, Institut za turizam, Zagreb
- Kranjčević, J. (2020): Turizam i zdravstvena sigurnost, Institut za turizam, Zagreb
- Kranjčević, J., Ožegović, A., Marković Vukadin, I. (2020): Sadašnjost i budućnost turizma Zagreba nakon potresa i COVID-19: Zagreb – Tak imam te rad!, Institut za turizam, Zagreb
- Krešić, D., Mikulić, J. (2020): Scenarij faznog pristupa oporavku turističkog tržišta nakon COVID-19 pandemije, Institut za turizam, Zagreb
- Magaš, D. (2013): Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru – Meridijani, Zagreb - Zadar
- Malić, A. (1998): Geoprometna obilježja svijeta, Nakladna kuća Dr. Feletar, Zagreb
- Mataković, H. (2020): COVID-19 kriza, provedba sigurnosnih mjera i turizam, Institut za turizam, Zagreb
- Mrnjavac E. (2002): Promet u turizmu, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija
- Šolman, S. (2010): Uloga cestovnog prometa u turizmu Hrvatske, Acta turistica nova, Vol.4
- Telišman - Košuta, N. (2020): Turizam nakon doba korone: Što će biti drugačije? Što može biti bolje?, Institut za turizam, Zagreb
- Westlake, J., Robbins, D. (2005): Transportation Tourism: Principles and Practice, Pearson Education Limited, Essex

- Ministarstvo turizma i sporta [online], dostupno na: <https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-odrzivog-turizma-do-2030-godine/11411>. (10.09.2021.)
- Održivi turizam Hrvatska [online], dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=4534>. (10.09.2021.)
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine [online], dostupno na: <https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/130426-Strategija-turizam-2020.pdf>. (10.09.2021.)
- PoslovníPuls [online], dostupno na: <https://poslovnipuls.com/2015/07/15/evo-sto-sve-morate-znati-o-konkurentnosti-hrvatskog-turizma/>. (10.09.2021.)
- Safestayincroatia.hr [online], dostupno na: <https://www.safestayincroatia.hr/en/protocols/sport-recreation-and-health>. (10.09.2021.)
- Hrvatska turistička zajednica [online], dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR/press/objave-za-medije/protokol-zaprimanja-oznake-sigurnosti-safe-stay-croatia>. (10.09.2021.)
- Vlada Republike Hrvatske [online], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/brnjac-mozemo-biti-relativno-zadovoljni-prihodima-od-turizma-u-2020/31771>. (10.09.2021.)

## Popis slika i tablica

### Popis slika

Slika 1. Karta s epidemiološkom situacijom po europskim regijama na dan 12. kolovoza 2021

Slika 2. Vrste prijevoza

Slika 3. Sastavnice održivog razvoja

Slika 4. Epidemiološke mjere prilikom prijevoza putnika u javnom prijevozu

Slika 5. Vrste turizma

Slika 6 . Razvojna načela hrvatskog turizma do 2020. godine

Slika 7. Plitvička jezera

Slika 8. Vinska cesta na Pelješcu

Slika 9. Zipline Omiš

Slika 10. 12 ciljeva održivog turizma

Slika 11. Nacionalna oznaka sigurnosti – Safe stay in Croatia

Slika 12. Prikaz sigurnog boravka u Hrvatskoj

### Popis tablica

Tablica 1. Zaraženi virusom Covid-19 u RH na 100.000 stanovnika po dobi i mjesecima u 2021

Tablica 2. Vizija hrvatskog turizma